

Наталя Кашкадамова

ФЕСТИВАЛЬ МУЗИКИ КОСЕНКА І ЛЯТОШИНСЬКОГО В ЛНМА

Саме з таким радісним настроєм виконаного надскладного завдання зібралася 16 грудня на заключному засіданні Фестивалю-конкурсу, присвяченого Віктору Косенку та Борису Лятошинському, ініціативна група викладачів фортеп'яних кафедр Львівської національної музичної академії. Конкурс був приурочений до дат 120-річчя від народження двох класиків української музики, що припадають на 2015 і 2016 роки, і став унікальною подією, яка не мала досі аналогів в Україні. Бо ж минаючий вже ювілейний рік Лятошинського можна б охарактеризувати, перефразовуючи слова професора Ради Лисенко, тільки так: про українську музику у нас більше говорять, ніж грають! А між тим проблеми трактування української фортеп'яної музики потребують і поступово привертають щораз більше уваги. Вона нарешті потроху починає звучати в міжнародному просторі, і її зрозуміння слухачами у великій мірі залежить саме від виконавців. Однак залишається ще багато нероз'ясненого у цій сфері.

⁶ Павлишин С. Збірник статей. Львів: Світ, 2010. – С. 93.

⁷ Там само, с. 87.

Українська музика мало використовується у навчальному репертуарі ССМШ та Музичних академій. Вважається, що виховати фахові навички можна тільки на традиційному європейському репертуарі. Побутує таке переконання: хто навчиться грати класику, той без проблем справиться й з виконанням української музики. Насправді ж це твердження сьогодні вже є явно непрофесіональним, оскільки засвідчує незнання і нерозуміння виразових можливостей, своєрідних завдань та стильових особливостей нашої музики. Твори українських композиторів годяться для навчального репертуару за всіма аспектами виховання п'яніста. Тут є і поліфонія, й технічні етюди, велика форма і мініатюра, лірика й колористика тощо. Настала пора гармонійно поєднувати вивчення української фортеп'яної музики з творами світової спадщини.

На фортеп'яних кафедрах ЛНМА, на відміну від охарактеризованої ситуації, склалася традиція регулярного проведення конкурсів з виконання української музики. Ініціатором і промоутером цих заходів є професор Марія Крушельницька, яка протягом своєї діяльності багато зробила для опанування українського репертуару молодими п'яністами. Нинішній конкурс був четвертим з ряду, а попередньо вшановано було творчість таких композиторів: 2012 – М. Лисенка, 2013 – В. Барвінського, 2014 – С. Людкевича, Л. Ревуцького, А. Кос-Анатольського. Конкурси фортеп'яних кафедр ЛНМА покликані мобілізувати колективні зусилля музикантів, викладачів і студентів для творчої роботи над інтерпретацією української музики – розуміння й опанування її стильових норм та вироблення традицій трактування.

Тематика цьогорічного конкурсу була особливо складною – виконання творів Косенка і Лятошинського вимагає від п'яніста зрілості технічної і духовної. Композитори важкої доби – першої половини ХХ ст., воєнних років – вони втілили у своїй музиці мистецькі образи, за драматичним емоційним змістом близькі реаліям нашого часу. Водночас це дві відмінні між собою індивідуальності: оптиміст – і песиміст; п'яніст – і симфоніст. Стиль Косенка ближчий до романтичних традицій, він породжує менше розбіжностей у трактуванні. Однак сонати Косенка дуже непрості за розвитком, марно ж п'яністи їх так рідко грають. Новаторський і цілковито індивідуальний стиль Лятошинського, як не дивно, виявився зрозумілішим молодим виконавцям. Можливо, трагедійна патетика і височенна емоційна напруга його творів асоціювалася для них зі ще недавно пережитими картинами протистояння на Майдані гідності. До труднощів змістових додаються й не менші технічні завдання, бо зовсім не випадково низка творів цих композиторів названа етюдами.

Особливості програми зумовили порядок конкурсного прослуховування. Воно було поділене на два монографічні розділи, присвячені окремо кожному з композиторів. Кожен розділ складався з двох турів: 1 – великі форми, 2 – малі форми. Було виконано практично всі твори Лятошинського для фортеп'яно соло, а також три Сонати, Пасакалію, та ще низку поем і етюдів з 19 та 8 опусів Косенка. Деякі твори повторювалися не один раз. Охоплювати творчість цих композиторів у такому обсязі ще не доводилося.

За небагатьма винятками всі учасники конкурсу представили дуже сумлінно підготовані складні програми, продемонструвавши високий фаховий рівень. Вони з гідною заздрості майстерністю долали карколомні технічні труднощі багатопланової, оркестральної фактури, панували над різними планами і якостями фортеп'янного звучання, виявляли розуміння загальної архітекτονіки великих творів. Більш складним для студентів виявилось завдання досягнути розвиток музики не тільки логічно, але й емоційно, – не тільки «розставити» всі розділові знаки, але й виразити біль, сумнів чи екстаз, схований за ними. З цим нерідко були пов'язані не всім підвладні професійні тонкощі володіння темпоритмічними засобами в обсягу великої форми. Однак, треба врахувати також, що важкі твори було вивчено за недовгий час, тож вони ще не зовсім «визріли».

Зроблено було багато, але при цьому розкрилося й не менше неочікуваних проблем. До прикладу: виявилися істотно відмінні варіанти тексту творів Косенка у різних виданнях. Увага поки що була спрямована на основоположні завдання виконавців: форму і фактуру. Водночас, залишаються відкритими вічні питання інтерпретації – стильові. На конкурсі утверджувався академічний підхід до відтворення, як це буває у всіх на світі академіях та в більшості конкурсів. І це природно: академічне трактування формує той стрижень, від якого відштовхуються у пошуках трактувань індивідуальних. Але проблема стилю, зокрема у виконанні музики Лятошинського, перебуває сьогодні в процесі творчої дискусії. Видатними виконавцями – О. Козаренком, Є. Ржановим, О. Рапітою, Б. Деменком – запропоновані різні варіанти її розв'язання, і найсміливіший, цілковито оригінальний та збуджуючий роздуми підхід демонструє виконання Бориса Деменка. Завдяки існуванню звукозапису творчі експерименти музикантів-виконавців сьогодні вже можуть бути збережені для подальшого осмислення. Було б добре, щоб студенти знайомилися з різними варіантами інтерпретації виконуваних творів, не замикаючись у рамках академізму. Частково це завдання розв'язується у курсі Сучасної музики, але воно буде ефективним тільки з прив'язкою до спеціальності.

Результат представленої виконавської праці перевищив сподівання. Студенти захопилися цією музикою, виявили бажання продовжувати пошуки в її відтворенні. Навіть ті, що були слабшими, проробили велику роботу і вирости при ній. Двоє студентів першого курсу вивчили програму за семестр! Для того, щоб досягнути на проведеному конкурсі не втратилося, потрібно було б і надалі мати твори Косенка та Лятошинського в академічному репертуарі студентів, регулярно повертаючись до роботи над ними. І це, мабуть, найважче завдання: не забувати того, що досягнене, а продовжувати справу.

Підготовка і проведення цього свята музики були справою і заслугою кола викладачів-ентузіастів: Мирослава Драгана, Йозефа Ерміня, Лідії Крих, Олексія Максимова, Тетяни Мілодан, Олени Пилатюк, Оксани Рапіти. Кожен з них підготував декількох студентів, а найбільше – чотирьох добрих виконавців – виставила на конкурс Олена Пилатюк. Кращі п'яністи були відзначені преміями Марії Крушельницької: в номінації «Віктор Косенко» – Роксоляна Підлипна, учениця М. Драгана; в номінації «Борис Лятошинський» – Діана Чубак, учениця О. Рапіти.

Більшість учасників отримали відзнаки за краще виконання того чи іншого твору програми.

Радісне збудження творчого пошуку продовжувалося і в обговореннях кафедрального журі під головуванням народної артистки України Марії Крушельницької. Вже заплановано програму конкурсу української музики на наступний навчальний рік. Його центральним іменем стане Микола Колесса.

*Викладачі та учасники Фестивалю-конкурсу,
присвяченого Віктору Косенку та Борису Лятошинському*

